

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Paweł Szefernaker
Sekretarz Stanu
Pełnomocnik Rządu
do spraw uchodźców wojennych z Ukrainy

BMP-0790-9-3/2022/RP

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na Pana wystąpienie z 5 maja 2022 r.¹ w sprawie pomocy osobom z niepełnosprawnościami opuszczającym terytorium Ukrainy, uprzejmie przedstawiam², co następuje.

Rząd prowadzi stały monitoring sytuacji związanej z przebiegiem konfliktu na Ukrainie. Właściwe służby obserwują i analizują skutki ataków w tym kraju, zwłaszcza na infrastrukturę krytyczną. Z obserwacji służb wynika, że nie przekładają się one bezpośrednio na większą liczbę uchodźców. Na bieżąco są weryfikowane także długoterminowe prognozy meteorologiczne, które mogą mieć wpływ na zwiększoną migrację. Ponadto, wojewodowie zostali zobowiązani do ponownego przygotowania planów dotyczących ewentualnego przybycia zwiększonej liczby uchodźców (mimo, że np. władze Kijowa przewidują, co do zasady, migrację wewnątrz Ukrainy). W ramach przygotowywanych planów, wojewodowie mają uwzględnić realną bazę noclegową – w tym w punktach zbiorowego zakwaterowania, czas ich odtworzenia oraz rozważyć ponowne otwarcie punktów recepcyjnych. Liczba obiektów zapewniających zakwaterowanie podlega bieżącej aktualizacji i jest zależna od liczby osób, które będą chciały zimą skorzystać z takiej formy pomocy. Sytuacja jest nieustannie monitorowana, a system relokacji uchodźców wewnątrz kraju funkcjonuje sprawnie od początku uruchomienia działań.

Na bieżąco – za pośrednictwem wojewodów – przekazywane są środki z Funduszu Pomocy na rzecz wspierania uchodźców z Ukrainy. Wojewodowie przekazują samorządom środki w wysokości złożonych przez nie wniosków. Wydatkowanie środków jest stale monitorowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA).

Rząd, a na poziomie województw – wojewodowie – na bieżąco współpracują z organizacjami pozarządowymi, w tym świadczącymi pomoc osobom z niepełnosprawnościami. Wojewodowie otrzymali wytyczne odnośnie formy tej współpracy i zostali zobowiązani do zawarcia umów z działającymi na terenie województw NGO-sami, co pozwala na refundację z budżetu państwa (z Funduszu Pomocy) wydatków poniesionych przez te organizacje na działania pomocowe. Pełnomocnik Rządu do spraw uchodźców wojennych z Ukrainy pozostaje także w stałym, roboczym kontakcie

¹ Sygn. XI.811.1.2022.MW.

² M.in. w oparciu o stanowisko Pana Pawła Wdówka – Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, przekazane pismem o sygn. BON-V.070.37.2022.PS.

z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz tam, gdzie jest to potrzebne – z Ministrem Zdrowia oraz Ministrem Cyfryzacji.

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej współpracuje z wojewodami (zwłaszcza lubelskim i podkarpackim), Kancelarią Prezydenta, Ministerstwem Zdrowia, MSWiA, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) oraz ambasadami krajów europejskich odnośnie wspierania niepełnosprawnych uchodźców z Ukrainy. Zarówno MRiPS, jak i PFRON współpracują z organizacjami pozarządowymi, oferującymi m.in. wsparcie w postaci miejsc pobytu.

Należy zaznaczyć, że ustawa z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*³ przewiduje różne formy pomocy dla obywateli Ukrainy, którzy w wyniku działań wojennych zostali zmuszeni do opuszczenia swojego kraju pochodzenia i przybyli do Polski. Osobom tym w pierwszej kolejności jest wypłacane wsparcie finansowe w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę, przeznaczonego na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe. Zasady przyznawania wsparcia i właściwość organów w tych sprawach określa art. 31 *specustawy*.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 *specustawy*, każdemu podmiotowi, w szczególności osobie fizycznej prowadzącej gospodarstwo domowe, który zapewni, na własny koszt, zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy, może być przyznane na jego wniosek świadczenie pieniężne z tego tytułu nie dłużej niż za okres 120 dni, od dnia przybycia obywatela Ukrainy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Z uwagi na to, że w przypadku części obywateli Ukrainy okres pobierania świadczenia za zapewnienie im zakwaterowania i wyżywienia dobiegł końca w ostatnich dniach czerwca 2022 r., konieczne było określenie obywateli Ukrainy, którzy ze względu na warunki osobiste nie mogą się usamodzielnić i potrzebują szczególnego wsparcia (w stosunku do których okres pobierania świadczenia powinien być przedłużony). Dlatego 25 czerwca 2022 r. weszła w życie nowelizacja rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 2022 r. *w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty*⁴. Przewiduje ona, że gmina może przedłużyć ponad 120 dni okres pobierania świadczenia przez podmioty zapewniające zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy, którzy ze względu na warunki osobiste nie mogą się usamodzielnić i pokrywać ich kosztów we własnym zakresie. Są to obywatele Ukrainy, którzy m.in.:

- 1) **posiadają orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności** lub orzeczenie, o którym mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*⁵. Świadczenie przysługuje na osobę niepełnosprawną, na osobę sprawującą nad nią opiekę i każde jej małoletnie dziecko;
- 2) **posiadają dokument potwierdzający I lub II stopień niepełnosprawności** wydany w ramach ukraińskiego systemu orzekania o niepełnosprawności. Świadczenie

³ Dz. U. poz. 583, z późn. zm., dalej: *specustawa*.

⁴ Dz. U. poz. 1020, z późn. zm.

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 573, z późn. zm.

przysługuje na osobę niepełnosprawną, na osobę sprawującą nad nią opiekę i każde ich małoletnie dziecko;

3) ukończyli 60 rok życia (kobiety) albo 65 rok życia (mężczyźni).

Obywatele Ukrainy, znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, mogą również ubiegać się o świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej. Zgodnie z art. 29 *specustawy*, obywatel Ukrainy ubiegający się o świadczenia z pomocy społecznej składa oświadczenie o sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej. Oprócz zasiłków z pomocy społecznej, ważną formą pomocy jest także posiłek dla uczniów w szkole i dzieci w przedszkolu.

Ponadto, w myśl art. 12 ust. 1 pkt 4 *specustawy*, wojewoda może zapewnić pomoc obywatelom Ukrainy, polegającą na finansowaniu przejazdów środkami transportu publicznego oraz specjalistycznego transportu przeznaczonego dla osób z niepełnosprawnością w szczególności do miejsc lub pomiędzy miejscami zakwaterowania, lub do ośrodków prowadzonych przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁶ lub miejsc, w których obywatelom Ukrainy jest udzielana opieka medyczna.

Specustawa wprowadza również możliwość przeznaczania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – PFRON (art. 34-35) oraz Funduszu Solidarnościowego (art. 36) dla niepełnosprawnych obywateli z Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (RP) jest uznawany za legalny, na działania na podstawie programów zatwierdzanych przez Radę Nadzorczą PFRON oraz na podstawie programów Funduszu Solidarnościowego.

W Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej zmieniono następujące programy resortowe w zakresie umożliwienia korzystania z usługi asystenckiej przez obywateli Ukrainy:

- „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2022, program realizowany przez jednostki samorządowe,
- „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” – edycja 2022, program realizowany przez organizacje pozarządowe⁷.

Z usług w zakresie programów finansowanych w ramach Funduszu Solidarnościowego mogą korzystać obywatele Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 *specustawy* – będący osobami niepełnosprawnymi, których potrzeba wsparcia usługami asystencji osobistej wynika ze złożonego pisemnego oświadczenia i posiadającymi dokument potwierdzający I stopień niepełnosprawności, wydany w ramach ukraińskiego systemu orzekania o niepełnosprawności.

Korzystanie przez obywateli Ukrainy z niepełnosprawnością ze wsparcia wynikającego z powyższych programów nie jest warunkowane koniecznością posiadania orzeczenia o niepełnosprawności oraz stopniu niepełnosprawności wydanego przez zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 1264, z późn. zm.

⁷ <https://niepelnosprawni.gov.pl/a,1396,zmiany-programow-resortowych-w-zakresie-uslugi-asystenckiej>

Rada Nadzorcza PFRON zatwierdziła program „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością”. Na jego realizację w 2022 r. przeznaczono 130 mln zł. Istnieje w nim możliwość skorzystania z kompleksowej pomocy w ramach trzech modułów. Dzięki programowi jest zapewnione wsparcie uchodźcom w dostępie do niezbędnych wyrobów medycznych oraz pomoc w zakresie m.in. zakwaterowania, transportu uchodźców z niepełnosprawnościami czy usług opiekuńczych, a także usług rehabilitacyjnych^{8,9}.

Dodatkowo, we współpracy z PFRON, został wdrożony system koordynacji pozyskiwania informacji o bazie lokalowej i transportowej wraz z ustanowieniem funkcji Krajowego koordynatora ds. uchodźców z niepełnosprawnością. Baza zawiera w szczególności dane o dostępności miejsc w placówkach takich jak: domy pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, organizacje prowadzące mieszkania treningowe i chronione, ośrodki oferujące turnusy rehabilitacyjne, ośrodki rewalidacyjno-edukacyjno-wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, zespoły szkół specjalnych.

W tym kontekście warto również dodać, że na terenie województw podkarpackiego i lubelskiego zostały uruchomione tzw. huby pomocowe, czyli centra wsparcia dla uchodźców z niepełnosprawnościami. Z nich osoby z niepełnosprawnościami trafiają do oferowanych im miejsc pobytu.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, dla celów korzystania ze świadczeń społecznych w polskim systemie jest niezbędne posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności lub jej stopniu, wydawanego przez wojewódzkie i powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, na zasadach obowiązujących wszystkich cudzoziemców. Nie jest natomiast planowane opracowanie i wdrożenie do stosowania przez zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności odrębnych od dotychczas obowiązujących zasad orzekania o niepełnosprawności oraz o stopniu niepełnosprawności w stosunku do osób z Ukrainy, które przebywają w Polsce w związku z trwającymi na Ukrainie działaniami wojennymi. Wspomniane wyżej zespoły wydają orzeczenia o niepełnosprawności oraz o stopniu niepełnosprawności osobom posiadającym obce obywatelstwo w oparciu o te same przepisy prawa, co osobom posiadającym obywatelstwo polskie. W kwestii uznawania ukraińskich orzeczeń potwierdzających niepełnosprawność należy wskazać, że RP nie jest stroną umowy międzynarodowej pozwalającej na wzajemne uznawanie dokumentów potwierdzających status osoby niepełnosprawnej innych krajów, również w prawie wspólnotowym nie ma regulacji prawnej dotyczącej wzajemnego „przekładania” orzeczeń potwierdzających niepełnosprawność.

W kontekście nadawania numerów PESEL należy zwrócić uwagę na zmiany wprowadzone ustawą z dnia 8 kwietnia 2022 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw¹⁰. Po wejściu w życie ww. nowelizacji, obowiązujące przepisy, zgodnie z art. 4 ust. 20a *specustawy*, umożliwiają organowi gminy, w okresie 18 miesięcy od 24 lutego 2022 r., upoważnienie pracowników administracji publicznej lub jednostek

⁸ <https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/programy-i-zadania-pfron/programy-i-zadania-real/pomoc-obywatelom-ukrainy-z-niepelnosprawnoscia/>

⁹ <https://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/pomoc-obywatelom-ukrainy-z-niepelnosprawnoscia/>

¹⁰ Dz. U. poz. 830.

organizacyjnych danej gminy, zgłoszonych przez ich pracodawców jako wolontariuszy do wykonywania czynności związanych z nadawaniem numerów PESEL obywatelom Ukrainy. Dodatkowo, na mocy art. 23 ww. nowelizacji, w okresie 18 miesięcy od 24 lutego 2022 r. pracownika samorządowego można tymczasowo przenieść, za jego zgodą, do wykonywania innej pracy w tej samej lub innej miejscowości, jeżeli nie narusza to ważnego interesu jednostki, która dotychczas zatrudniała pracownika samorządowego, oraz przemawiają za tym ważne potrzeby po stronie jednostki przejmującej w zakresie realizacji zadań określonych w ustawie.

Nadmieniam również, że z inicjatywy Ministra SWiA zostały doprecyzowane kwestie dotyczące mobilnej obsługi wniosków o nadanie numeru PESEL uchodźcom z Ukrainy. Przepis art. 4 ust. 2 *specustawy* stanowi, że w przypadku osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie osobiście złożyć wniosku w siedzibie organu gminy, zapewnia on możliwość złożenia wniosku w miejscu pobytu tej osoby.

Z poważaniem

Paweł Szefernaker

Sekretarz Stanu

Pełnomocnik Rządu do spraw uchodźców wojennych z Ukrainy

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/